

Oral History Kosovo

INTERVISTË ME AIMAN K. ZUREIKAT

Prishtinë | Data: 23 mars, 2025

Kohëzgjatja: 139 minuta

Prezent:

- Aiman K. Zureikat (I intervistuari)
- Ana Lisa Zureikat (Intervistuesja)

Symbols used in the transcript for non-verbal communication:

() - emotional communication

{ } - the interviewee explains with gestures

Other symbols in the transcript:

[] - addition to the text to facilitate understanding

Footnotes are editorial additions that provide information about places, names, or expressions.

Ana Lisa Zureikat: Gati? Po më dëgjon? Mirë. Së pari, do të doja të kërkoja lejen tënde, nëse është në rregull që kjo intervistë të regjistrohet dhe mundësisht t'u shfaqet të tjerëve.

Aiman K. Zureikat: Ke lejen time.

Ana Lisa Zureikat: Mirë. A mund të prezantohesh, kush je, sa vjeç je, si quhesh dhe ku jeton?

Aiman K. Zureikat: Unë quhem Aiman Zureikat, jetoj në Hassett, Texas. Jam pak... jam 63 vjeç. Dhe kam pranuar ta bëj këtë intervistë me vajzën time të dashur, për t'i treguar asaj anën time të historisë.

Ana Lisa Zureikat: Pra, dua të të informoj se kjo intervistë do të bazohet në perspektivën tënde për luftën në Kosovë si vëzhgues diplomatik. Fillimisht, para se të flasim për ushtrinë dhe çfarë ke kaluar gjatë luftës, do të doja të dija pak më shumë për ty, ku ke lindur dhe je rritur, dhe si ka qenë fëmijëria jote?

Aiman K. Zureikat: Mirë, unë kam lindur në Amman, Jordani, në vitin 1962. Është një vend i bukur, dhe që herët u ekspozova ndaj luftërave. Në fakt, luftën e parë që pashë, isha vetëm pesë vjeç. Në vitin 1967, ishte Lufta Gjashtëditore me Izraelin, dhe unë jetoja në bazën kryesore të Forcave Ajrore në Amman. Kështu që pashë shumë "fishekzjarre" atje, dhe ato thjesht nuk pushuan kurrë. Aty jetova deri rreth moshës 12 vjeçare, në bazën ajrore, dhe pastaj erdhëm në SHBA. Të kthehem pak, erdhëm në SHBA në vitin 1972, hera e parë, kur isha 10 vjeç. Qëndruam për disa muaj, u integruam, qëndruam disa muaj dhe gjërat nuk shkuan mirë për babain tim. Ai nuk mund të dilte në pension, kështu që u kthyem në Jordani dy muaj më vonë, dhe pastaj dy vjet më vonë, u përpoqëm ta bënim përsëri.

Ne imigruam përsëri në SHBA, në Salt Lake City, Utah. Këtë herë qëndruam për disa vite. Duke u kthyer te viti '76, vëllai im më i madh mbeti këtu, erdhi në Texas, ndërsa unë u ktheva në Jordani. Dhe kur u ktheva në Jordani, më futën në një shkollë ushtarake. E vazhdova atë deri rreth klasës së dhjetë, dhe kur isha 16 vjeç, mendoj se kisha shkaktuar mjaft probleme sa që prindërit e mi ranë dakord të më

dërgonin në SHBA. Dhe unë erdha në SHBA kur isha 16 vjeç, sapo kisha mbaruar klasën e dhjetë, por falë sistemit arsimor dhe asaj që kishim mësuar në Jordani, arrita t'i përfundoj klasën e njëmbëdhjetë dhe të dymbëdhjetë brenda një viti. Dhe kështu, diplomova kur isha 17 vjeç.

Gjatë gjithë kohës sime këtu, kur isha 16 vjeç, punova me orar të plotë. Madje në një periudhë kisha dy punë njëkohësisht, punoja në një shtëpi pleqsh nga ora 3 e pasdites deri në 11 të natës. Ndërsa gjatë fundjavave ose netëve kur nuk punoja atje, shkoja të punoja në një kinema. Kështu që qëndroja i zënë duke u përpjekur të mbijetoja, sepse në atë kohë babai im nuk kishte mundësi të më mbante. Sa herë që mundej, më dërgonte para, por shumicën e kohës, me një fjalë, fitoja vetë për të jetuar dhe, a din, për të qenë në gjendje të ndiqja shkollën. Një nga gjërat që më ishte ngulitur që fëmijë ishte të jepja gjithmonë më të mirën dhe të bëja çfarë të mundja për të përmirësuar arsimimin tim, dhe kjo ishte ajo për të cilën u përpoqa.

Të kthehem pak më mbrapa. Në vitin '72, para se të vinim në Shtetet e Bashkuara, '71 apo '72... kemi pasur një luftë civile në Jordani, dhe unë e përjetova atë duke jetuar në të njëjtën bazë ushtarake. Pashë disa mizori atje. Pashë vdekje dhe pashë skena të tmerrshme si nëntë dhe dhjetë vjeçar, dhe ato më kanë mbetur për gjithë jetën. Në fillim menduam se ishte, a din, diçka "argëtuese". Pastaj, kur filluam të ndesheshim me mizoritë, ajo na frikësoi dhe ishte e vështirë, por e kaluam. Atëherë vendosëm të vinim për herë të parë në SHBA. A i përgjigjet kjo pyetjes tënde?

Ana Lisa Zureikat: Po, është një përgjigje perfekte. Në cilin universitet përfundove duke studiuar gjatë qëndrimit në SHBA, nëse ke ndjekur universitet atje?

Aiman K. Zureikat: Atëherë, çfarë ndodhi ishte se në vitin 1978, kur erdha në SHBA, qëllimi im ishte të futesha në ushtri dhe ta merrja arsimin përmes ushtrisë. Por mënyra si doja ta bëja ishte të filloja si ushtar i thjeshtë dhe pastaj të përpiqesha të hyja në akademinë ushtarake dhe ta merrja arsimin tim atje. Zgjedha Forcën Ajrore, dhe arsyeja pse e zgjedha Forcën Ajrore ishte se, në atë kohë, ajo kishte standarde dhe kërkesa më të larta për ata që donin t'i bashkoheshin ushtrisë. Pas gjimnazit, diplomova dhe më 25 korrik 1979 u futa në Forcën Ajrore. Është interesante, sepse pikërisht atë ditë kisha edhe operacionin tim të zemrës së hapur.

Pra, u bashkova me Forcën Ajrore dhe puna ime supozohej të ishte në inteligjencë, dhe kërkova të caktohesha në një njësi të vendosur në Incirlik, Turqi. Incirlik është një bazë e Forcës Ajrore atje. Ata përpunuan dokumentet e mia dhe arrita deri në hapat finalë. Pastaj erdhën tek unë dhe më thanë: "Na vjen keq, nuk mund të shkosh në Incirlik, Turqi. Nuk mund ta bësh këtë punë sepse ende nuk ke shtetësi amerikane." Më dhanë mundësinë të zgjidhja ku doja të shkoja dhe çfarë doja të bëja. Kështu që zgjedha diçka të thjeshtë, administratën.

Aty mësova administrim biznesi, dokumentacion dhe gjëra të tilla që më ndihmuan më vonë në jetë. Pastaj zgjodha bazën ajrore “Scott”, dhe arsyeja pse zgjodha pikërisht atë bazë ishte sepse vëllai im i madh ishte i vendosur atje.

Kështu që mendova, pse të mos jem në të njëjtin vend ku ishte edhe vëllai im i madh? Kur shkova në bazën time, supozohej të më caktonin në një pozitë në shtab. Sapo mbërrita dhe shkova në detyrën time të re, më thanë se do të bëhej një ndryshim, do të më caktonin në një njësi. Njësia është më e vogël, dhe unë pata fat.

Njësia ku më caktuan ishte një njësi fluturuese, Skuadroni i 11-të i Transportit Ajror Mjekësor, në rregull? Ky skuadron nuk ekziston më, sepse është shkrirë dhe ndryshuar mënyra e funksionimit, por atëherë ishte përgjegjës për evakuimet mjekësore. Ne kishim rreth 12 avionë këtu në SHBA, DC-9 të modifikuar, të quajtur *C-9A Nightingales*. Kishin rampa anash dhe mund të mbanin deri në 40 pacientë në barela.

Dhe ajo që bënim, në thelb, ishte transportimi i pacientëve nëpër SHBA. Arsyeja ishte se disa qendra mjekësore ushtarake ishin më të specializuara për trajtime të caktuara. Kështu që ne i dërgonim trupat tona atje ku mund të merrnin trajtimin më të mirë të mundshëm brenda ushtrisë. Madje, në vitin 1980 pati një zjarr të madh në Las Vegas, dhe një nga gjërat që bëri njësia jonë ishte transportimi i të gjithë të djegurve në Wilford Hall, në San Antonio, sepse atëherë ishte një nga qendrat më të mira për trajtimin e djegieve. Në njësinë ku punoja, kishte vetëm katër ushtarë të thjeshtë, dhe pjesa tjetër ishin pilotë.

Tre nga ushtarët merreshin me oraret dhe operacionet. Në thelb, hartonin orarin e fluturimeve dhe caktimet e pilotëve javë pas javë. Kjo ishte përgjegjësia e tyre. Unë, nga ana tjetër, punoja drejtpërdrejt për komandantin tim, sepse unë merresha me pjesën administrative të njësisë. Komandanti im kishte një oficer nën të që më udhëzonte. Dhe ne të dy po mësonim bashkë, sepse ai më caktoi një toger të dytë, ndërkohë që unë kisha më shumë përvojë se ai. Kështu që mësuam nga njëri-tjetri.

Por ajo që më hapi sytë vërtet ishte marrëdhënia me pilotët, të cilët u afruan me mua dhe më shtynë të aplikoj për Akademinë e Forcave Ajrore, duke më ndihmuar gjatë procesit. Ndërkohë që punoja atje, fillova të ndiqja edhe një koleg lokal, një koleg dyvjeçar¹, për të marrë pak orë krediti, për të mësuar si funksiononte universiteti dhe ç’pune pritej prej meje. Këtë e bëra për rreth një vit dhe, njëkohësisht, punova shumë fort për ta përgatitur aplikimin tim për Akademinë Ushtarake.

Një nga hobit e mia ka qenë dhe mbetet fotografia. Ne kishim një gjeneral katër-yjor që mbikëqyrte komandën tonë, e cila quhej “Military Airlift Command” [Komanda e Transportit Ajror Ushtarak] në atë kohë. Më vonë u quajt “Air Mobility Command” [Komanda e Lëvizshmërisë Ajrore]. Gjenerali quhej

¹ Institucion arsimor pas-gjimnazist në SHBA që ofron programe dyvjeçare, ku studentët mund të marrin disa kredi universitare ose të ndjekin programe profesionale para se të transferohen në një universitet katërvjeçar.

Heiser, Dutch Heiser. Komandanti im e dinte që unë merresha me fotografi, dhe siç ndodh, nuk po gjenin njeri për të fotografuar festën e pensionimit të gjeneralit. Më pyetën nëse isha i interesuar, dhe ai ishte kontakti im i parë me gjeneralin. Shkova, bëra fotografitë, ia dorëzova, atyre u pëlqyen. Dhe kështu u prezantova te gjenerali dhe te oficerë të tjerë të lartë brenda komandës, të cilët e dinin prejardhjen time, e dinin çfarë po bëja, dhe treguan interes për mua, duke më shtyrë përpara.

Pra, ajo që bëra ishte që punova, merrja nota të mira, krijova një marrëdhënie të mirë me komandantin tim. Ai më ndihmoi të plotësoja aplikimin, më ndihmoi ta shtyja përpara në nivel komande, dhe në thelb mora një emërim ushtarak falë gjeneralit Dutch Heiser. Por, ndërkohë që po ndodhte gjithë kjo, unë mora edhe shtetësinë amerikane, dhe kjo është arsyeja pse munda të pranohesha në Akademi. Nuk mund të jesh në akademinë ushtarake nëse nuk ke shtetësi amerikane ose nuk ke lindur në SHBA.

Mirë. Kështu që unë duhej të merrja shtetësinë para se të aplikoja në Akademinë e Forcave Ajrore, dhe kjo kërkonte shumë punë, sepse zakonisht duhet të jesh në SHBA pesë vjet para se të mund të aplikosh për shtetësi. Megjithatë, unë kisha ndërprerje në atë periudhë, por gjithmonë më pak se një vit jashtë vendit. Dhe kisha mjaft vite të akumuluar, më shumë se tre. Kështu që gjatë procesit të aplikimit, përgatita dokumentet e nevojshme për ta kaluar kërkesën time për shtetësi në sistem. Besoj se aplikova në '80 apo '81, më pranuan, shkova dhe bëra betimin. Madje pata edhe një "grup" që erdhi me mua. Komandanti im, disa oficerë me të cilët punoja, dhe disa gra me të cilat punoja, morëm një makinë të Forcave Ajrore deri në East St. Louis, u betova dhe u bëra shtetas.

Dhe pas kësaj, gjithçka rrjedhi vetë, sepse menjëherë më pas u pranova në Akademi dhe shkova në Akademinë e Forcave Ajrore. Fatkeqësisht, përederisa isha në Akademi, u lëndova. Kështu që kalova rreth katër, katër muaj e gjysmë, në spital, dhe më pas më rivlerësuan dhe vendosën se nuk isha më i kualifikuar. Mora një shkarkim mjekësor nga Akademia. Ishte fatkeqësi, sepse në atë kohë, edhe pse mbaja syze, isha i kualifikuar për pilotim, dhe kjo ishte një nga gjërat që doja më shumë në jetë: të bëhesha pilot. Por fatkeqësisht, nuk ndodhi.

Dola prej andej dhe qëndrova rreth tre-katër muaj në Salt Lake City, pastaj u transferova në Texas dhe fillova studimet në University of Texas në Arlington. Fillimisht nisa inxhinierinë, por duke qenë se tani duhej të punoja dhe të shkoja në shkollë njëkohësisht, inxhinieria do të ishte shumë e vështirë me punë të plotë dhe shkollë të plotë. Kështu që e ndryshova drejtimin në kontabilitet. Ajo zgjati vetëm një semestër, ishte krejt papërshtatshme për mua. Pastaj pati një mundësi tjetër: analiza e sistemeve, që në thelb është inxhinieri software-ike në anën e biznesit, dhe ishte diçka që më pëlqente sepse ishte logjike, dhe unë ia dilja mbanë. Munda ta përfundoja diplomën për tre vjet, dhe kështu bëra. U orientova te analiza e sistemeve.

Pas diplomimit, u punësova nga një kompani dhe punova atje për gati 30 vjet. Fillova si inxhinier software-i, programues, dhe kryesisht punoja në sisteme kontabiliteti. Kisha edhe një detyrë sfiduese ku krijova një sistem menaxhimi për mirëmbajtjen e avionëve. Në aviacion, duhet të jesh në gjendje të

ndjekësh ciklin e jetës së çdo komponenti që kërkon mirëmbajtje, çdo pjesë që mund të jetë pikë e mundshme dështimi. Unë e ndërtova atë sistem dhe i kurseva kompanisë sime rreth një milion dollarë në vit, sepse e bëmë brenda kompanisë, në vend që të blinim software nga jashtë. Me pak fjalë, punova për këtë kompani për shumë kohë në zhvillimin e software-it. Njësia ku punoja ishte njësia jonë e operacioneve aerohapësinore.

Kompania ishte shumë më e madhe se aq, dhe nuk kishte mundësi avancimi për mua brenda saj, sepse personi që ishte shefi im kishte punuar për mua në University of Texas, kur unë drejtoja operacionet atje. Kështu që e dija se do të duhej shumë kohë para se të mund të ngrihesha në detyrë, edhe sepse ai ishte më i ri në moshë se unë. Gjatë viteve të para, mësova shumë për aviacionin dhe për kompaninë. Unë dija për aviacionin nga ushtria, por u shfaq një mundësi për të bërë diçka tjetër, që ishte puna me kontrata: përgatitja e ofertave, konkurrimi për kontrata dhe fitimi i tyre për kompaninë.

Kështu që shkova në departamentin e kontratave dhe fillova, me një fjalë, të përgatisja ofertat për kontrata. Aty mësova anën kontraktuale të punës, si të organizosh operacionet nga ana financiare, si të punosh për të gjeneruar fitim; edhe pse e parashikon fitimin në ofertë, duhet ta menaxhosh punën në mënyrë që të sjellë edhe më shumë fitim. Pra, duhet të gjesh efikasitete, mënyra më të zgjuara për të bërë gjërat. Hartova disa oferta për kontrata të ndryshme dhe pata sukses t'i fitoja ato.

Pastaj në vitin 1990, Kuvajti u sulmua nga fqinji i tij verior, Iraku. Saddam Hussein-i pushtoi Kuvajtin. Si rezultat, patëm operacionin "Desert Storm", i udhëhequr nga Shtetet e Bashkuara, me shumë vende të tjera që u bashkuan për t'i shtyrë iranianët mbrapsht dhe për t'ia kthyer Kuvajtin pronarëve të tij të ligjshëm. Kjo e ndryshoi drejtimin e jetës sime, sa i përket zhvillimit të software-it dhe kontratave. Duke qenë me prejardhje arabe dhe duke folur arabisht, dhe po ashtu falë përvojës sime ushtarake me aviacionin dhe përvojës në kontrata që fitova gjatë atyre muajve, më kërkuan të shkoja në Luftën e Parë të Gjirit.

Dhe prej andej kalova në një program tjetër që ishte i Ushtrisë së SHBA-së. Ishte një operacion i madh... Ne ngritëm atë që quhet Qendra Kombëtare e Trajnimit në Doha, Kuvajti. Qendra Kombëtare e Trajnimit është, në thelb, vendi ku ushtria, Ushtria Tokësore, Marinsat e të tjerë, shkojnë në mes të shkretëtirës dhe ushtrojnë simulime lufte. Në ushtri ka dy të tilla: një në Kuvajti dhe një në Fort Irwin, në shkretëtirën e Kalifornisë, dhe këto janë dy vendet ku kryhen trajnimet në terren shkretinor, gjëra të tilla. Në atë operacion, u riktheva te një pjesë tjetër e përvojës që kisha fituar gjatë jetës. Unë mbikëqyrja ADPE-në, Pajisjet e Përpunimit të të Dhënave të Automatizuara, që përfshinin mirëmbajtjen dhe riparimin e kompjuterëve ushtarakë, kompjuterëve civilë dhe gjithashtu pjesën e zhvillimit të software-it për të gjithë operacionin.

Kështu që kishim një bazë të madhe me mbi 2,000 persona që jetonin aty, dhe ne i mbështetnim njësitë ushtarake duke u menaxhuar sistemet. Ajo ishte puna ime, por projekti atje... ne bënim gjithçka: operacionet e bazës dhe mbështetjen. Punonim në çdo pjesë të operacionit. Ne menaxhoni

sigurinë e bazës. Bënim mirëmbajtjen e tenkave të tyre, të mensave ushqimore, bënim gjithçka për ta. Me një fjalë, ushtarët vinin atje për të praktikuar, përdornin pajisjet, dilnin në shkretëtirë, mësonin si të luftonin, dhe më pas ktheheshin. Ne kujdeseshim për pajisjet e tyre, riparonim dëmtimet, bënim mirëmbajtjen e rregullt dhe mbështetjen, dhe pastaj i vendosnim pajisjet përsëri në funksion për operacionet e ardhshme. Ky ishte cikli i tyre i punës.

Gjatë asaj periudhe, sigurisht, kishim dy misione të ndryshme që po zhvilloheshin: kryesisht Somalia dhe pastaj ajo që po ndodhte në Bosnje. Operacioni në Somali drejtohej nga një kompani tjetër; nuk kishte lidhje me kompaninë ku punoja unë. Megjithatë, nënkryetari im, i cili më parë kishte punuar në departamentin e kontratave, donte ta zgjeronte kompaninë tonë ndërkombëtarisht. Ajo që është interesante është se, kur erdha fillimisht në Kuvajt, isha nën një projekt të Divizionit të Operacioneve Aerohapësinore, me qendër në Fort Worth, Texas. Pastaj më kaluan në një kontratë tjetër, përsëri të operacioni ynë në Virginia. Kështu që po punoja me atë që quhej "DIME International". Më pas shefi im në Fort Worth vendosi: "Hej, duam të zgjerohemi ndërkombëtarisht, por do ta bëjmë kështu."

Kur fillova punë në kompani, fitonim rreth 89 milionë dollarë në vit. Kur u largova nga kompania, fitonim 4 miliardë dollarë në vit. Dhe unë isha aty që nga fillimi, duke ndihmuar në ndërtimin e asaj kompanie. Misioni ynë i parë ishte bashkëpunimi me Kombet e Bashkuara. Dhe në vitin 1993, më transferuan nga Kuvajti në Kroaci. Puna ime, në thelb, përfshinte menaxhimin e kontratave, financave dhe stafit. Unë isha personi që drejtonte anën biznesore të operacionit. Sigurisht, ata sollën një ushtarak në pension për të qenë në krye.

Kështu që u transferova atje dhe, në vitin 1993, vizitova Bosnjën, Sarajevën, shkova gjithkrah. Pashë shkatërrimin dhe gjithçka që po ndodhte. Qëndrova atje gjatë gjithë vitit 1993 dhe, rreth vitit 1994... është interesante: në qershor të vitit 1994 dola nga Bosnja për një pushim. U takova me disa miq të mi për darkë. Kisha rreth tre ditë pushim pasi dola nga zona e luftës, pak R&R², dhe më duhej të merresha me disa gjëra.

Po hanim darkë dhe fillova të ndieja dhimbje të forta shpine. Ato nisën në anën e majtë të poshtme të barkut dhe, deri në fund të mbrëmjes, dhimbja ishte shtrirë në gjithë barkun, shumë e fortë.

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes, kjo ndodhi papritur apo kishte filluar më herët dhe u përkeqësua në atë moment?

Aiman K. Zureikat: Jo, filloi atë natë. Më kapën dhimbje shumë të forta. U kërkova falje dhe u ktheva aty ku po qëndroja. U përpoqa të shkoja në banjo, por asgjë... Atëherë isha në formë të mirë, kështu që shkova deri te një njësi mjekësore e Forcave Ajrore, një MASH³, në aeroportin Pleso në Kroaci. Hyra

² Shkurtim për "rest and recuperation," që i referohet pushimit dhe rikuperimit që marrin ushtarakët ose punëtorët në zona konflikti për t'u çlodhur për disa ditë jashtë zonës së luftës.

³ Shkurtim për "Mobile Army Surgical Hospital," një njësi spitalore kirurgjikale ushtarake e lëvizshme, e ngritur pranë zonave të luftës për të ofruar trajtim urgjent dhe operacione për të plagosurit.

aty rreth orës 2 të mëngjesit dhe i thashë mjekut: “Hej, kam dhimbje serioze. Mendoj se duhet të më heqin apendiksin.” Ai më pyeti: “A je doktor?” I thashë: “Jo, nuk jam, por e njoh trupin tim.” Ai tha: “Mirë, ma lër mua të vendos për këtë.” Bënë disa analiza dhe rreth orës 3 të mëngjesit, mjeku u kthye tek unë dhe tha: “Mendoj se duhet të të heqim apendiksin.”

Në orën 6 të mëngjesit, erdhi kirurgu dhe më tha: “Ja si qëndron puna. Ti je i pari në listën time sot. Do të të marrim në sallë në orën 7.” Hyra brenda dhe më hoqën apendiksin. Në momentin që e nxorën, ai shpërtheu.

Ana Lisa Zureikat: Wow!

Aiman K. Zureikat: Kështu që kalova rreth tre ditë në njësinë MASH dhe pastaj u ktheva dhe qëndrova aty edhe disa muaj. Dy muaj më vonë, babai im ndërroi jetë në Jordani. Ishte shumë e vështirë të dilja nga zona e luftës për të shkuar në Jordani.

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes, a ta kishte megjulluar mendjen ndërkohë që po përpiqeshe të punoje, edhe pse more vesh që babai yt kishte ndërruar jetë?

Aiman K. Zureikat: Eh mirë, në jetë, me gjithçka që kam bërë, kam mësuar të përpiqem të qëndroj i qëndrueshëm dhe të kontrolloj emocionet e mia. Mundohem të mos i lejoj emocionet të marrin përpara mënyrën time logjike të veprimit.

Ana Lisa Zureikat: Sigurisht.

Aiman K. Zureikat: Pra, miku im që e përmenda më herët, ai që punonte me mua në Kuvajt duke drejtuar projektin me Forcën Ajrore të Kuvajtit, kishte kaluar të punonte për Kombet e Bashkuara në operacionet ajrore. Sidoqoftë, ai e dinte çfarë më kishte ndodhur. Në fakt, mënyra si mora lajmin ishte kjo: ata kontaktuan kompaninë ku punoja në SHBA, dhe pastaj kompania më telefonoi për të më thënë që babai im kishte ndërruar jetë.

Kështu që e njoftova mikun tim. Disa ditë para se të shkoja atje, kishte ndodhur një aksident helikopteri. Një helikopter po lëvizte në pistë dhe një nga tehet e rotorit goditi një ndërtesë. I gjithë helikopteri u përdredh dhe duhej transportuar përsëri në zonë të banuar për t’u riparuar. Ata dërguan një avion të madh rus për ta transportuar helikopterin, dhe miku im arriti të më fuste në atë avion rus për të fluturuar nga Bosnja, nga Kroacia, deri në Amsterdam. Mora bagazhet dhe kisha rregulluar paraprakisht biletën. Bleva një biletë nga Amsterdami për në Jordani dhe nga Jordania përsëri për në Kroaci. M’u deshën rreth 11 orë që të mbërrija.

Mbërrita në Jordani natën vonë. Babai im ishte varrosur tashmë. E kishin varrosur, sepse ai kishte ndërruar jetë nga një aksident automobilistik. Ai ishte diabetik, dhe leva e marsheve i ishte futur në

bark, duke i goditur mëlçinë dhe organe të tjera. Nuk arritën të ndalonin gjakderdhjen. Fytyra i ishte përplasur në timon dhe, e di si, ata nuk donin që ne ta shihnim në atë gjendje. Kështu që e varrosën. Unë mbërrita shumë vonë. Qëndrova tre ditë, aq kohë kisha, dhe pastaj u ktheva në Bosnje.

Në shtator të atij viti, SHBA vendosi të pushtojë Haitin. Kompania ku punoja unë aplikoi për një kontratë me Departamentin e Shtetit. Ky ishte misioni i parë ku SHBA dërgoi oficerë policie jashtë vendit. Shumica e vendeve kanë një polici kombëtare, por në SHBA, e vetmja polici “kombëtare”, mes thonjzash, është FBI-ja, dhe FBI-ja nuk merret me punë të zakonshme policore. Çdo shtet ka policinë e vet dhe edhe qarqet kanë policinë e tyre. Kështu që SHBA dëshironte të dërgonte oficerë policie për të shërbyer me Kombet e Bashkuara. Ne po pushtonim Haitin.

Para pushtimit, qeveria e SHBA-së nxori një kërkesë për ofertë. Kompania ime donte të dërgonte oficerë policie në Haiti, por problemi ishte se OKB-ja nuk ishte ende gati të ngrinte operacionet atje. Kështu që qeveria amerikane mori përsipër kontratën dhe në fund ne ishim ata që e drejtonim. 20 vende të tjera u bashkuan me ne. Kështu që ne pushtuam Haitin. Unë isha në avionin e parë civil që shkante në Haiti. Fillimisht isha pasagjeri i vetëm, por më pas shtuan edhe dy persona të tjerë nga kompania ime për të shkuar atje.

Kështu që kishte tre pasagjerë në një avion të madh, por avioni ishte i mbushur me makina. Kishim 13 Jeep-a, një furgon dhe një kamionçinë. Kishim gjithashtu MRE⁴, pajisje mbrojtëse personale, ujë dhe pajisje si gjeneratorë... Kur shkon në një vend të tillë, ose e merr nën kontroll, ose ndihmon në ngritjen e tij. Meqenëse ne ishim kompani civile dhe Departamenti i Shtetit i SHBA-së donte që ne t'i sillnim përfitime vendit, u fokusuam në ndihmimin e Haitit në planin afatgjatë.

Kështu që siguruam akomodimin lokal, si hotele, dhe ngritëm operacionet. Kishim 20 vende që mbështesnin misionin, dhe secili vend ishte përgjegjës për patrullimin e zonave të ndryshme derisa Kombet e Bashkuara të merrnin kontrollin. Dakord. Jo, gjashtë muaj. Dhe Drejtori i Programit, i cili fluturoi me Bill Clinton-in në fund të misionit, ia dorëzoi operacionin OKB-së, dhe ai ishte fundi i misionit. Pastaj u ktheva në SHBA në vitin 1995, në qershor. Në maj 1995.

Ana Lisa Zureikat: Tani, a mund të pyes, kjo i bjen të bie rreth kohës së luftës në Kosovë?

Aiman K. Zureikat: Jo, para asaj. Bosnja ishte ende në luftë.

Ana Lisa Zureikat: Gabimi im.

Aiman K. Zureikat: Dakord, 1994, 1995.

⁴ “Meals Ready to Eat”, ushqime të gatshme të përdorura zakonisht nga ushtria.

Ana Lisa Zureikat: Po, gjatë luftës në Bosnje. A ndjeve dëshirë të shkoje me kompaninë tënde dhe ndoshta të përpiqeshe t'i ndihmoje boshnjakët?

Aiman K. Zureikat: Eh mirë, pikërisht këtu po arrij. Ajo që ndodhi ishte se ne e përfunduam operacionin atje. Pastaj më dërguan përsëri në Bosnje për të ndihmuar misionin që kishim atje, sepse ishte zgjeruar. Kishim operacione të tjera, por njëkohësisht, në vitin 1995, SHBA nuk kishte askënd në Bosnje. Ndërkohë, një nga gjërat që po bënim ishte më shumë një përpjekje marketingu, për të zgjeruar operacionet tona dhe për të ndihmuar vendin. Kështu që, në vitin 1995, rreth muajit tetor, më larguan nga Bosnja për të shkuar të informoja një nga nënsekretarët e Departamentit të Shtetit.

Pra, kanë Sekretarin e Shtetit dhe pastaj kanë operacione të ndryshme, dhe secilin operacion e mbulon një Nënsekretar. Nuk e mbaj mend cili Nënsekretar ishte, por njësia me të cilën po punoja merrej me çështje të zbatimit të ligjit ndërkombëtar, narkotikëve ndërkombëtarë dhe çështjeve të tjera të zbatimit të ligjit. Këtu hynte në lojë komponenti i policimit, dhe meqenëse unë kisha përvojë në punën me policinë dhe drejtimin e operacioneve në Haiti, ata donin perspektivën time, krahasimin e asaj që mendoja se duhej bërë në Bosnje. Unë isha i vetmi përfaqësues amerikan që kishte udhëtuar dhe që ishte në gjendje ta paraqiste këtë, për t'u treguar atyre çfarë mendoja dhe për t'u shpjeguar situatën nga këndvështrimi im.

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes, kur ishe në Bosnje, a kishe ndonjë koleg me vete apo ishe i vetmi atje?

Aiman K. Zureikat: Unë isha i vetmi përfaqësues amerikan atje. Pjesa më e madhe e personelit që kishim në Bosnje ishin kryesisht... sillnim njerëz nga e gjithë bota për të punuar në seksione të ndryshme.

Pra, ajo që po bënim në këtë operacion të veçantë ishte rekrutimi i njerëzve për Kombet e Bashkuara, sepse OKB-ja nuk ishte në gjendje të rekrutonte nga gjithë bota në një periudhë të shkurtër. Kështu që ata punësuan rreth katër ose pesë kompani të ndryshme për ta bërë këtë punë për ta. Ne kishim njerëz që punonin nga Afrika, Lindja e Mesme, Evropa, Evropa Lindore, SHBA, nga e gjithë bota. Kështu që kishim punonjës nga e gjithë bota, dhe meqenëse unë merresha me operacionet, burimet njerëzore, me të gjitha, unë isha ai që udhëtoja në të njëjtat zona. Dhe ishte e lehtë për mua ta bëja këtë, sepse isha në gjendje të lëvizja dhe të shkoja nga Bosnja në Republikën Srpska e pastaj në Kroaci. Shkova kudo dhe nuk pata asnjë problem, ndryshe nga shumë të tjerë.

Përparësia që kisha ndaj të tjerëve ishte kjo: kur isha në Kroaci dhe Slloveni, ata i donin shumë amerikanët. Unë kisha pasaportë amerikane. Kur isha në Bosnje, u thosha se isha arab, u pëlqente shumë fakti që isha arab, mendonin se isha "i tyri", kështu që ishin krejt në rregull me mua. Dhe kur isha me serbët, a din, jam grek ortodoks, kështu që, "je një nga ne", dhe gjithçka shkonte mirë. Pra, kudo që shkoja, përzihesha lehtësisht me njerëzit.

Dhe një nga gjërat që nuk kam bërë kurrë ishte të përpiqesha të mësoja gjuhën, sepse duhej të qëndroja neutral, dhe e urreja idenë të hyja në një vend ku dialekti ishte i ndryshëm dhe të më dallonin, a din, mund të të vrisnin vetëm pse përdor dialektin e gabuar. Kam shkuar edhe në Kosovë, Mal të Zi dhe në të gjitha ato vende. Pra, vazhdo.

Ana Lisa Zureikat: Pra, në thelb, aty ku të staciononin ose të çonte kompania, ti e përshtasje mënyrën si e shpjegoje veten sipas asaj çfarë ishin ata. Në Bosnje, ishte arab. Në Serbi, ishte grek ortodoks, sepse ata ishin ortodoksë. Kështu që nuk do të kishe probleme me ta dhe do të kishe një kalim më të lehtë, apo jo?

Aiman K. Zureikat: A din, me një fjalë, unë përshtatesha kudo që shkoja, dakord.

Ana Lisa Zureikat: Po, sigurisht.

Aiman K. Zureikat: Sidoqoftë. Duhej të shkoja të informoja Nënsekretarin e Shtetit, dhe i thashë mendimin tim. I thashë, e dini, boshnjakët, ish-Jugosllavia, nuk mund t'i trajtoni sikur të ishin një vend i botës së tretë. Me këtë dua të them që nuk mund të sillni njerëz nga Bangladeshi, India, Pakistani, Lindja e Mesme, ku mënyra e policimit nuk është ajo që përdoret në SHBA, ku kemi policim komunitar. Aty nuk je fajtor derisa të provohet, a din, je i pafajshëm derisa të vërtetohet fajti. Ndërsa në vende të tjera është ndryshe. Për më tepër, niveli i arsimit, niveli i shoqërisë dhe kulturës ishte më i lartë në ish-Jugosllavi sesa në Afrikë apo Lindjen e Mesme. Kështu që, sidoqoftë, ia dhashë perspektivën time.

Dhe, sigurisht, folëm edhe për atë që u duhej operacionalisht dhe për të gjitha këto gjëra. Por, kur në fund negociuan me OKB-në, OKB-ja tha: "Jo, ne e kemi bërë këtë për 50 vjet dhe ka funksionuar shumë mirë." Kështu që, siç e kuptoni, OKB-ja solli vendet e tjera sepse kështu e kishin zakonin ta bënin.

Por, në realitet, a din, niveli i arsimit dhe i kulturës atje ishte shumë më i lartë sesa ajo që po ofronte OKB-ja duke sjellë këta njerëz të tjerë. Pas kësaj, më dërguan përsëri në Bosnje, të duket çudi, por kështu ishte, dhe fillova të punoja me kontrata për SHBA-në. Kishte operacione të reja të qeverisë amerikane që po niseshin. Kështu që përgatita disa oferta kontratash atje dhe i fituam. Dakord, mbështetëm ushtrinë amerikane në vitin 1995 në ambasadën e SHBA-së. Pastaj, në vitin 1996, ushtria amerikane dhe NATO filluan të hynin në atë zonë. Ne aplikonim për kontrata atje, dhe i fitonim. Dakord.

Pastaj, në vitin 1996, më thirrën të kthehesha në SHBA. Këtë herë donin të punoja në përgatitjen e një oferte për sigurimin e forcave policore për Bosnjen. Ne e kishim bërë misionin tonë të parë të policimit në Haiti. Dhe tani qeveria amerikane po kthehej te ne, duket se ishim e vetmja kompani që kishte atë lloj përvojë. Kështu që përgatita ofertën. E fituam. Dhe më zgjodhën mua ta drejtoja. Ishte një mision i paarmatosur.

Shkuam në Kroaci. Unë shkova në New York. Në New York informova grupin e parë të njerëzve dhe pastaj fluturova me ta për në Kroaci, për të ngritur operacionet, për t'i pritur dhe gjëra të tilla, sepse unë isha ndërmjetësi mes Kombeve të Bashkuara dhe qeverisë së SHBA-së. Kështu që shkova në Kroaci dhe isha atje. Ndërkohë që isha aty, mora atë që quhet infeksion stafilokoku. E di çfarë është infeksioni i stafilokokut, apo jo?

Ana Lisa Zureikat: Sigurisht.

Aiman K. Zureikat: Kështu që më doli një infeksion stafilokoku në kyçin e djathtë të këmbës. Po. Nuk mund të ecja. Shkova te një mjek i Marinës Amerikane që ishte atje. Ai ma pastroi infeksionin dhe më tha: “Bir, të këshilloj të bësh evakuim mjekësor dhe të kthehesh në SHBA.” Kështu që duhej të kalonim disa procedura. Arritëm të gjenim dikë që të vinte për mua. Po. Sollëm një djalë që ishte përgjegjës për policinë tonë në Haiti që të më zëvendësonte për një periudhë të shkurtër.

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes pse mjeku i Marinës Amerikane të tha të ktheheshe në SHBA?

Aiman K. Zureikat: Sepse ai nuk ishte i sigurt për kushtet mjekësore në atë zonë. Dhe donte që unë të merrja kujdesin më të mirë mjekësor të mundshëm. Në atë kohë, ai nuk kishte shumë kohë në atë vend, kështu që nuk e dinte fare se ç'po ndodhte. Prandaj më dërguan përsëri në SHBA. U ktheva në SHBA. Ai djalë erdhi dhe më zëvendësoi. Ajo zgjati vetëm dy-tre javë. Pastaj sollën dikë tjetër për të më zëvendësuar në atë mision, zotërinë që ti e njeh, Paul Carter. Kështu që ai u bë personi përgjegjës për policinë në Bosnje. Ai mori detyrën atje. U ktheva në SHBA dhe kalova rreth një javë në spital.

Dola nga spitali. Çdo gjë ishte në rregull. Pastaj fillova të punoja në projekte të tjera që kishim fituar. Dhe pastaj më dërguan përsëri në Bosnje për të drejtuar atë projekt me Kombet e Bashkuara, si edhe për të mbikëqyrur operacionet financiare dhe kontraktuale për të gjitha projektet që kishim në atë zonë. Dakord. Këtë e bëra nga viti 1996 deri në gusht të '97-së. Në atë moment, më kthyen. Donin të shkoja në Haiti për të drejtuar programin e policisë atje. Kështu që shkova në Haiti. Dhe isha përgjegjës për oficerët amerikanë të policisë në Haiti. Këtë e bëra për rreth një vit.

Ndërmjet gjithë këtyre, më kërkuan të shkoja edhe në Angola për të punuar në disa çështje dhe për të bërë pastrimin operacional atje. Qëndrova rreth një muaj e gjysmë në Angola dhe... Ishte një udhëtim interesant. Gati u përballëm ballë për ballë me një luan. Prandaj them që ishte një udhëtim interesant.

Ana Lisa Zureikat: Si ndodhi që gati u gjendët ballë për ballë me një luan?

Aiman K. Zureikat: Pas rreth tre javësh atje, morëm një ditë pushim. Morëm hua një furgon. Na thanë ku të shkonim. Ne donim të shkonim në plazh. Kështu që vozitëm furgonin. E ndalëm në anë të autostradës. Dalim nga furgoni. Në anën e majtë ishte xhungla, në anën e djathtë ishte plazhi. Hapëm

derën e furgonit, dolëm jashtë dhe bëmë disa hapa. Papritur dëgjuam luanë që ulërinin. Ne u kthyem me vrap te furgoni dhe shkuam në një plazh tjetër, më afër qytetit dhe më të sigurt, a din. Dhe ishte një plazh i bukur, shumë i bukur.

U kënaqëm në qytet. U ktheva në Haiti. Misioni në Haiti po vazhdonte ende. Sollën dikë tjetër që të më zëvendësonte, dhe më dërguan përsëri në Bosnje, në Kroaci. Por këtë herë duhej të punoja me sllovenët.

Sllovenët dhe amerikanët, bashkë me disa vende të tjera, po punonin për të ngritur një projekt për çminimin e Bosnjës. Po, kështu është. Unë fillova operacionet për kompaninë time dhe ngrita procedurat për të sjellë njerëz që do të merrnin detyrën. Kjo ishte në '98-ën; kalova rreth dy muaj duke punuar për këtë. Pastaj më transferuan në Sarajevë. Sarajevë. Në atë kohë, misioni në Kosovë, Holbrooke⁵ kishte bërë takimin, apo jo? Dhe ata më kontaktuan dhe më pyetën nëse do të isha i interesuar të shkoja të punoja në atë mision për të ndihmuar shqiptarët e Kosovës.

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes tani, kur e dëgjove për herë të parë këtë mision, a të dhanë ndonjë kontekst për atë që po ndodhte? Dhe nëse po, a të shtyu kjo të dëshiroje të shkoje në Kosovë dhe të ndihmoje?

Aiman K. Zureikat: Eh mirë, më dhanë parametras e detyrës sime. Më treguan çfarë pune do të bëja dhe çfarë pritshmëri kishin. Një nga gjërat që kam bërë gjithmonë ndër vite, dhe ende e bëj, është se kam zemër të butë. Do të bëja gjithçka për këdo. Dhe gjithmonë përpiqem të ndreq gabimet. Unë bëj gjërat që bëj sepse, ndonjëherë, shkoj në zona të ndryshme për të ndihmuar të abuzuarit, për të ndihmuar njerëzit. Dhe nuk më pëlqen të shoh fëmijë që e kanë jetën të vështirë, sepse kam qenë në pozitën e tyre dhe e di si është lufta.

Kështu që, kur ma dhanë atë mision, nuk hezitova fare. Thashë, po, do ta bëj. Dakord. Dhe gjëja më e mirë ishte që njerëzit me të cilët punoja kishin besim tek unë, jo vetëm kompania ime, por edhe qeveria amerikane përmes së cilës punoja, personeli me të cilin bashkëpunoja. Kështu që e pranova misionin, por nuk mund të largohesha menjëherë. Dakord. M'u desh pak kohë para se të nisesha, sepse kërkesa nga ana e serbëve... epo, amerikanët donin të na pajisnin të gjithëve me pasaporta diplomatike.

Kështu që ne do të kishim imunitet diplomatik. Kjo do të thoshte se mbroheshim nga të Katër Konventat e Gjenevës dhe trajtoheshim pak më ndryshe, sepse ishim diplomatë. Pra, arsyeja që u vonova të hyja [në Kosovë] ishte me një fjalë se unë nuk e kisha ende pasaportën diplomatike. Duhej të

⁵ Richard Holbrooke (1941–2010), diplomat amerikan i njohur për rolin e tij në negociatat e paqes në Ballkan. Ai ndërmjetësoi Marrëveshjen e Dejtonit (1995) dhe më vonë u angazhua në përpjekjet diplomatike për krizën në Kosovë.

prisja. Në rregull. Dhe ku prita? Në Sarajevë. Pasi mora pasaportën diplomatike, bëra gati gjërat dhe, të besosh apo jo, mora me vete vetëm rreth 300 marka para të gatshme.

Dakord. Unë isha në Bosnje, por kishim njerëz që ishin tashmë në Beograd. Ne ngritëm një operacion në Beograd dhe pastaj dërguam njerëzit tanë nga Beogradi në Kosovë, sepse serbët kërkonin që të merrnim kartat personale. Duhej gjithashtu të kalonim një informim me Departamentin e Shtetit, me Ambasadën e SHBA-së, rregullat çfarë të bënim e çfarë të mos bënim, pritshmëritë dhe të gjitha ato, para se të mund të shkonim në misionin në Kosovë.

Hyra aty dhe oficeri i doganës donte të më kontrollonte çantat. Unë ngrita pasaportën time, diplomatike. Nuk e kuptova mirë çfarë po thoshte... Sidoqoftë, i thashë: "*Chief, chief.*" Ai më solli shefin që dinte pak anglisht. Dhe i them: "Duhet të kaloj, sepse... diplomat... duhet të kaloj." Në atë moment, ata po shikonin CNN në ekranet e mëdha, dhe përmendën Monica Lewinsky, sepse ishte koha kur ai [Clinton-i] po kishte probleme. Kështu që e shikova dhe i thashë: "Oh, e njoh Monica Lewinskyn." Ai filloi të qeshte. Më la të kaloja menjëherë. Kështu që mbërrita dhe shkova te selia jonë, operacionet tona në Beograd.

Prita derisa të merrja kartën time. Sapo e mora kartën, më siguruan transport, transport diplomatik, që më çoi deri në Prishtinë, po. Në Prishtinë po qëndronim në një hotel që e kishim marrë me qira në Fushë Kosovë, ku kishim ngritur operacionet tona. Në rregull, dhe aty qëndrova fillimisht. Gjatë javës së parë a diçka më shumë, dola të takoja gjithë njerëzit e mi, edhe për t'u dhënë para sepse po u mbaronin të hollat, dakord, për të jetuar e për gjithçka tjetër. Dhe fillova të merresha me pjesën diplomatike të punës, duke punuar me personelin e qeverisë amerikane atje, të cilët më jepnin udhëzime dhe më kërkonin të kryeja detyra të caktuara. Dhe unë i bëja ato... por brenda kompanisë sime kishim kufizime.

Kontrata thotë "ABC". Ne nuk mund të dalim jashtë asaj kontrate. Nëse dalim jashtë saj, ajo punë bëhet falas. Kështu që duhet të jesh i zgjuar, të thuash: "Jo, kjo është punë shtesë," dhe të përgatitësh një propozim të ri për të. Por, sidoqoftë...

Ana Lisa Zureikat: A mund të pyes, te kontratat që përmende, ato që ishin të përcaktuara me "ABC", a ke dashur ndonjëherë t'u shtojë diçka që ata nuk e lejonin, por ti e dije se ishte e nevojshme?

Aiman K. Zureikat: Po, dhe mënyra si funksionon është kjo: ke njerëzit në terren që mund të të thonë si t'i drejtosh operacionet, çfarë të bësh dhe çfarë pritshmëri kanë. Por ke edhe atë që quhet person teknik i kontratës, përfaqësues teknik, dakord? Ekspertiza e tij është përtej njerëzve në terren, sepse ai e sheh situatën nga një këndvështrim teknik dhe operacional, dakord? Nëse thua: "Ja problemi, ja çfarë mund të bëjmë. Megjithatë, na duhet edhe kjo për ta përfunduar misionin," atëherë ai person shqyrton atë që ke paraqitur, sheh nëse është vërtet e nevojshme apo jo dhe vlerëson realizueshmërinë e saj.

Dhe pastaj, kështu vendosin: “Po, po, na duhet kjo,” dhe ata shtojnë fonde ose çfarëdo tjetër. Ose mund të dërgojnë dikë në terren që të të ndjekë nga afër, t’i tregosh çfarë po ndodh dhe operacionet reale, për të parë çfarë po përjetojnë njerëzit, në mënyrë që të bëhen ndryshimet e nevojshme. Pra, po. Kështu që ne i nisëm operacionet gjithsesi. Misioni kaloi nga Misioni Diplomatik i Vëzhgimit në Kosovë [KDOM]...

Disa muaj më vonë, hyri OSBE-ja [Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë] dhe ne u ndam në dy operacione. Në fakt, ishin tre. Britanikët kishin Misionin Britanik të Vëzhgimit Diplomatik. SHBA kishte Misionin Diplomatik të Vëzhgimit në Kosovë. Dhe pastaj ishte OSBE-ja, që përfshinte Bashkimin European dhe, po, edhe SHBA-në.

Fillimisht, njerëzit e mi ishin të forcave speciale, operacione speciale, forca speciale, *Navy SEALs* [njësia elitare e marinës amerikane] dhe të tjerë, që shkonin çdo ditë të kontrollonin nëse po respektohej marrëveshja që kishin nënshkruar Millosheviqi dhe Holbrooke. Dhe nëse kishte probleme, ata i raportonin te Trupi Diplomatik, i cili i ngrinte çështjet dhe merrej me to, apo jo? Epo, ajo u hoq nga ne dhe filloi të funksiononte operacionalisht nën OSBE-në, apo jo?

Ne vazhduam të bënim atë që na duhej të bënim diplomatikisht nga ana e SHBA-së, por u bëmë edhe pjesë e sistemit të OSBE-së, ku siguronim policë, vëzhgues ushtarakë dhe qendrën e bashkërendimit të inteligjencës, dakord, e cila përfshinte të gjitha kombësitë. Dhe ishte interesante, sepse gjithçka që mblidhnim duhej ta ndanim.

Pastaj ndodhi diçka e trishtueshme, diçka e tmerrshme, dhe koha ishte jashtëzakonisht e keqe, masakra e Reçakut. Njerëzit e mi, ata që ishin në anën diplomatike, ishin të parët që mbërritën në vendngjarje. Ata e raportuan. Raporti iu dërgua OSBE-së. Në atë kohë, ambasadori Walker, William Walker, ishte përgjegjës. Ai erdhi atje dhe pa atë që pamë edhe ne. Ata më raportuan mua, dhe sigurisht, serbët e mohuan. Dhe në thelb thanë: “Ju jeni persona non grata.” Pra, thënë ndryshe: ju nuk ekzistoni. Në atë moment duhej të shkoja të merrja personin të cilit i raportoja, në Washington D.C., në Maqedoni. Dhe të takohesha me ambasadorin Walker, pastaj të udhëtonim me makinë drejt Beogradit për një takim me ambasadën atje. Dhe prej andej të shkonim në Bosnjën veriore, matanë lumit nga Bosnja, në Kroaci. Po, Kroaci, ose Republika Srpska... Vukovar! Vukovar. Për t’u takuar me mikun tim Paul, që Paul të merrte personin e Departamentit të Shtetit dhe të shkonte në Bosnje, sepse të dy programet ishin nën mbikëqyrjen e tij.

Ana Lisa Zureikat: Tani, a mund të të pyes, edhe pse duhej të qëndroje neutral gjatë punës tënde, duke bashkëpunuar si me ushtrinë dhe qeverinë e Kosovës, ashtu edhe me ushtrinë dhe qeverinë e Serbisë... Pas masakrës, a pati ajo ndonjë ndikim emocional tek ti? A të shtyu të ndiheshe më i afërt me palën kosovare, edhe pse duhej patjetër të mbaje neutralitetin?

Aiman K. Zureikat: Unë jam gjithmonë në anën e të dobët. Kam parë mizoritë që ndodhën në Bosnje, Kroaci dhe kudo përreth. Dhe kam parë çfarë ndodhi në Kosovë, gjëra çnjerëzore, dhe gjithmonë ishin serbët ata që i bënë. Në fakt, një gjë që nuk ta kam thënë: kur u ktheva në Bosnje nga Haiti, aplikova për një kontratë ku duhej të gërmonim eshtrat e viktimave të masakrës së Srebrenicës. Ke dëgjuar për të, apo jo?

Ana Lisa Zureikat: Nuk mendoj se kam dëgjuar.

Aiman K. Zureikat: Po, ajo ndodhi në një enklavë në Republikën Srpska, ku serbët i morën të gjithë burrat. I rreshtuan përgjatë një rruge me baltë; në njërin anë ishte një kodër, dhe më poshtë një përrua. I vunë në rresht, dhe në thelb ata i kishin duart e lidhura pas shpine ose para trupit. Burra të rinj e të moshuar, i masakruan, i pushkatuan të gjithëve, dhe më pas i mbuluan me dhe. Kjo ndodhi ndërkohë që Kombet e Bashkuara ishin përgjegjëse për sigurinë dhe mbrojtjen e personave në atë zonë. Ajo zonë administrohej nga holandezët. Fatkeqësisht, holandezët u futën në bazë dhe nuk dolën jashtë.

Kështu që kompania jonë në fakt shkoi dhe i nxori ato mbetje nga toka, dhe edhe atje ishte tmerrësisht e rëndë. Por është diçka që të gërryen nga brenda. Nuk e di... unë nuk fle thellë, sepse nëse fle thellë, kam frikë nga demonët e mi, gjërat që shoh. Dhe ajo të ha ngadalë, dhe unë nuk dua atë dhimbje. Vuaj nga PTSD⁶. Dua të them, duke parë gjithçka që kam parë që kur isha fëmijë.

Ana Lisa Zureikat: A mund të të pyes nëse PTSD-ja jote u përkeqësua pas Kosovës?

Aiman K. Zureikat: Po, dhe është diçka me të cilën duhet të jetosh. Sidoqoftë... ku mbeta? Po pra... ajo puna e Reçakut ndodhi. Unë mora personin e Departamentit të Shtetit, e mora në Maqedoni. Po ngisja një kamionçinë portokalli, një kamionçinë të ushtrisë amerikane që ishte lyer portokalli.

E çova kamionçinën atje për t'u takuar me ambasadorin Walker. Hymë në zyrën e tij dhe ai, në thelb, tha: "Nuk mund të takohem me ju. Kemi një problem shumë serioz. Ne jemi persona non grata. Po punoj për këtë, ndaj ju lutem largohuni." Ai nuk mund të zhvillonte takim me ne. A din, nga ana operacionale, ambasadori Walker jepte udhëzime për atë që donte të bënim, sepse kishim njerëz këtu nën OSBE me të cilët ai mund të fliste, por për njerëzit që bënin gjëra të tjera nën Misionin Diplomatik të Vëzhgimit në Kosovë, unë isha ndërmjetësi. Dhe unë merrja udhëzimet e tij, ose drejtpërdrejt prej tij, ose përmes personit tim në Washington D.C., i cili më tregonte çfarë të bëja.

Kështu që miku im nga Departamenti i Shtetit tha: "Mirë, hej, nuk mund ta bëjmë këtë. Duhet të ikim." U larguam. Mbushëm sa më shumë karburant që mundëm, sepse në atë moment ata kishin ndërprerë

⁶ Shkurtim për *Post-Traumatic Stress Disorder* (Çrregullimi i Stresit Post-Traumatik), një gjendje psikologjike që shfaqet pas përjetimit ose ekspozimit ndaj ngjarjeve shumë traumatike, si lufta, dhuna apo katastrofat. Mund të shkaktojë ankth, rikthime të pavullnetshme të kujtimeve, pagjumësi dhe reagime të forta emocionale.

furnizimin me karburant për Kosovën, dhe e vozitëm kamionçinën nga Kosova, nga Prishtina deri në Beograd.

Ai ishte një udhëtim i vështirë. Gjatë gjithë kohës njerëzit i binin borive dhe na tregonin gishtin e mesit, duke na “thënë” që jemi të parët. Sidoqoftë, gjatë gjithë rrugës përpjekëm të merrnim karburant. Askush nuk na jepte karburant, kështu që po udhëtonim thuajse me avull, derisa arritëm në Beograd. Aty e fshehëm kamionçinën dhe arritëm të blinim, me ndihmën e disa vendasve, pak naftë. E mbushëm kamionçinën, qëndruam aty një natë. Miku im bëri punën e tij në Ambasadë.

Më pas duhej të udhëtonim deri në Vukovar [Kroaci]. Nuk ishte udhëtim i këndshëm, por shkova atje, u ktheva dhe hëngra drekë me mikun tim Paul dhe me një zotëri, ia dorëzova atij. Tani më duhej të kthehesha përsëri me makinë në Serbi.

Pra, nga Vukovari për në Serbi. Po. Në atë kohë, menjëherë jashtë Vukovarit kishte një pikë kontrolli, me një fjalë, një pikë kontrolli shtetëror. Duhej të kaloje aty, dhe ata deshën të debatonin me mua dhe të mos më linin të hyja. Po. Ishte e vështirë të kaloja. Një nga gjërat që bëja gjithmonë ishte se mbaja byzylykë, byzylykë floriri. Dhe për vite me radhë gjithmonë mbaja me vete ose monedha, ose diçka prej floriri. Në atë moment, ajo ishte e vetmja gjë që kisha. Ai nuk më linte të kaloja.

Dhe me atë e korruptova, dhe ai më la të kaloja. Ia dhashë byzylykun dhe ai më lejoi të hyja, vazhdova rrugën, dhe, duke dalë, më tregoi gishtin e mesit. Pastaj mbusha karburant në Kroaci, në zonën e Vukovarit, pra në pjesën kroate.

E mbusha makinën me karburant, u ktheva brenda [në Serbi], vozita deri në Beograd, por nuk kisha mjaftueshëm karburant. Dhe, për sigurinë time, ata nuk donin që unë të udhëtoja vetëm gjithë rrugën deri në Kosovë. Kështu që çfarë bëra: e fshehëm kamionçinën dhe sollëm një ekip nga Kosova që ta merrte. Ndërsa unë u futa në një automjet pa shenja dalluese, të marrë me qira nga Ambasada e SHBA-së, që më çoi përsëri në Kosovë, në Prishtinë. Kështu që isha në Prishtinë dhe pastaj, sigurisht, çfarë ndodhi? Njëri nga njerëzit e mi, që ishte në ushtri, në anën diplomatike të operacioneve, u përfshi në një aksident.

Ata po luanin *chicken*⁷ me policinë lokale serbe, duke i ardhur përballë me makinë për t'i detyruar të largoheshin. Patën një përplasje ballore. Makina jonë u përmbys dhe personi im u plagos shumë, shumë rëndë. E evakuuan mjekësisht në Maqedoni. Ajo ishte një shaka e hidhur, sepse ata nuk ishin në gjendje t'i jepnin shërbimin mjekësor që na duhej. Kështu që, kur ndodhi kjo, mora një palë rroba të tjera, ishte ftohtë, dhe mora kompjuterin tim. Shkova dhe mora një dhomë hoteli në “Alexander Palace Hotel”. Pastaj punova për t'i siguruar evakuimin mjekësor. E stabilizua mjaftueshëm që të mund ta dërgonim me evakuim mjekësor në vendin më të afërt, në Ramstein, Gjermani, ku kishim një spital

⁷ Shprehje angleze që i referohet një loje të rrezikshme ku dy persona (ose makina) shkojnë drejt njëri-tjetrit dhe fiton ai që nuk lëviz i pari. Përdoret për të përshkruar sjellje shumë të rrezikshme dhe sfiduese në trafik.

ushtarak amerikan. Duhej ta dërgonim vetëm, sepse unë nuk mund të largohesha nga misioni. E stabilizuam deri në orën 6 të mëngjesit. Kishim fluturimin gati. E vendosa në avion. Ai shkoi në Gjermani dhe mori trajtimin e duhur. Dhe unë u ktheva në “Alexander Palace Hotel.”

Gjatë kthimit, telefonova Qendrën e Bashkërendimit të Inteligjencës, OSBE-në. U thashë: “E bëra evakuimin mjekësor. Po kthehem brenda.” Ata më thanë: “Mos u kthe. Rri aty ku je.” “Po? Çfarë po ndodh?” “Nuk mund të flasim, në rregull?”

Ana Lisa Zureikat: A mund të të pyes se çfarë të shkoi në mendje kur të thanë: “Nuk mund të të tregojmë çfarë po ndodh, por mos u kthe”?

Aiman K. Zureikat: E dija që po ndodhte diçka serioze, sepse në atë kohë ne ende po negocionim që ai të qëndronte brenda shtetit, a din, dhe ata donin të na nxirrnin jashtë. Kështu që u ktheva në “Alexander Palace Hotel”, dhe diçka më tha: “Merre një dhomë më të madhe.” Kështu që mora një suitë, po? Dhe duhej të paguaja më shumë që ai të ma jepte suitën, sepse OSBE-ja fantastike e kishte rezervuar të gjithë hotelin. I thashë: “Unë tashmë kam një dhomë.” Kështu që, sidoqoftë, e negocionim atë punë. Pagova më shumë që të ma jepnin.

Rreth orës 2 të mëngjesit, më telefonoi shoku im, ai që e mora në Bosnje, i cili tashmë ishte kthyer në SHBA kur po ndodhnin këto. Në 2 të mëngjesit, bie telefoni. E ngrita. “Alo?” “Jam brenda.” “Po, zotëri. *Pop Smoke.*” *Pop Smoke* do të thotë në thelb: merr plaçkat dhe largohu menjëherë. Diçka shumë serioze po ndodh.

Pra, në thelb po të thoshin që duhej të largohesha sa më shpejt, pa lënë gjurmë. Po. Kështu që i thashë: “Unë jam tashmë jashtë. Duhej të bëja një evakuim mjekësor.” Dhe ia tregova gjithë situatën, që telefonova në mëngjes dhe ata më thanë të mos kthehesha. Ai tha: “Mirë ke bërë. Rri aty. Dhe, ah, ndërkohë, duhet të takosh njerëzit e tu.” “E di, po merrem me të.”

Ana Lisa Zureikat: Më fal që po të ndërpres, por a mund të të pyes se kush të telefonoi saktësisht? Dikush që merrej me atë që po ndodhte në Kosovë në atë kohë apo shoku yt?

Aiman K. Zureikat: Shoku im, ai që erdhi nga Departamenti i Shtetit dhe që unë po e shoqëroja kudo, ai më telefonoi nga Washington, D.C. Po. Në rregull. *Pop Smoke.* Kështu që unë isha atje. Pastaj mora një telefonatë tjetër. Dhe detyra ime ishte të takoja njerëzit e mi, të sigurohesha që të gjithë kishin dalë. Kisha një listë me gjithë personelin tim.

Rreth orës 3:30 të mëngjesit, mora një telefonatë nga personeli i Ambasadës së SHBA-së në Serbi, në Beograd, në thelb. “Sigurohu që i gjithë personeli i Departamentit të Shtetit të SHBA-së...” “Unë nuk kam një listë. Nuk e di kush janë. Kush më la mua përgjegjës?” Sidoqoftë, rreth orës 2:30 ose 3:30 të

mëngjesit, ata filluan të largoheshin nga Kosova. Kështu që shkova në kufi për të pritur njerëzit e mi, për t'i numëruar dhe për t'u siguruar që të gjithë kishin dalë.

I gjetëm... i numëruam të gjithë njerëzit tanë. Kishim një "gjeni" që po merrte autobusin nga Republika Srpska, pasi kishte qenë me R&R, për t'u kthyer në Kosovë. Ne arritëm ta ndalonim atë djalë, dakord, dhe ta sillnim të sigurt. E bëmë këtë. Pastaj kisha dy njerëz në Beograd. E gjithë çfarë bënë ata ishte të ktheheshin mbrapsht dhe të kalonin kufirin natën për në Kroaci, ku kishim operacione. Kështu që, ja ku ishim, i kishim mbledhur të gjithë njerëzit e mi. Atë natë, në atë suitën time, pata mbi 20 veta që flinin në dysheme. Nuk kishte vende të lira për të marrë me qira, as vende ku të shkonim.

OSBE-ja ishte përgatitur për këtë. Në fakt, ata përfunduan duke marrë me qira hotele në Liqenin e Ohrit, kështu që i sollën njerëzit dhe i sistemuan atje sa më shpejt të ishte e mundur. Po unë çfarë të bëja? Kisha njerëzit e mi, nuk kishim vende ku të qëndronim. Nuk e dinim çfarë do të bënte misioni. Nuk e dinim çfarë donte të bënte OSBE-ja. Në fund, ajo që bëmë ishte që i gjithë personeli im që ishte nën OSBE u dërgua në Ohër.

I gjithë personeli im që ishte nën KDOM ishte me mua në dhomën e hotelit. Gjetëm vende për njerëzit e mi. I morëm dhe i sistemuan në zonë, në rajon. Dhe pastaj gjithë personelin që ishte nën OSBE, OSBE-ja vendosi t'i zhvendoste nga Ohri në Vienë. Ata po i dërgonin të gjithë me avion nga Selaniku dhe Maqedonia.

Nuk mund të merrja asnjë biletë në Maqedoni. Kështu që mora një makinë nga Ohri deri në Selanik, në fakt deri te kufiri grek me Maqedoninë, dhe prej andej mora një taksì për në aeroportin e Selanikut. Atje bleva një biletë avioni, u nisa në pesë të mëngjesit dhe shkova në Vienë. Në Vienë, OSBE-ja kishte kontraktuar hotelin Intercontinental, dhe aty i kishin sistemuar njerëzit e mi. Sërish, pa para. Kështu që kalova rreth tre javë në Vienë me njerëzit e mi.

Ana Lisa Zureikat: Kam një pyetje tani. Gjatë këtyre tre javëve që ju u larguat nga Kosova, një vend krejt tjetër tashmë, a ju njoftuan ndonjëherë pse ju kërkuan të evakoheshit?

Aiman K. Zureikat: OSBE-ja, "Organizata e Europianëve Tejet të Hutuar," siç e quaja unë, nuk na njoftoi. Oh, dakord. Ata po na mbanin pezull sepse lufta mund të shpërthente dhe gjëra të tilla. Megjithatë, njerëzit e mi në qeverinë e SHBA-së më telefononin dhe më tregonin çfarë po ndodhte. Kështu që, në fund, e kuptuam se nuk mund t'i mbanim njerëzit aty duke mos bërë asgjë.

Dhe OSBE-ja nuk e dinte se si do të ishte misioni pas luftës. Kështu që puna ime ishte, në thelb, t'i mbaja njerëzit e mi të kënaqur, larg problemeve, t'i ushqeja dhe t'i informoja. Amerikanët ishin vërtet të informuar, unë u tregoja çfarë po ndodhte. Nëse nuk e dija, u thosha që nuk e dija. Pastaj erdhi momenti kur duhej të filloja çmobilizimin e njerëzve dhe t'i dërgoja në shtëpi.

Po. Dhe historia qesharake është se më mbaruan paratë, jo, më skadoi karta e kreditit ndërkohë që isha atje, dhe nuk mund të merrja një të re. Kështu që, në fund, arrita t'i merrja zëvendëspresidentit të kompanisë numrin e kartës së tij të kreditit, dhe atë përdora. Dakord. Me të pagova mbi 300 mijë dollarë bileta avioni.

Ana Lisa Zureikat: Wow.

Aiman K. Zureikat: Po. Dhe i dërguam të gjithë njerëzit në shtëpi. Jo të gjithë, mbajtëm një grup të vogël. Nga fundi i javës së dytë, OSBE-ja më tha: “Mbaji disa njerëz, do të na duhen.” Kështu që mbajtëm disa, sepse kishin nevojë për ndihmë.

Dhe njerëzit që mbajta ishin forca speciale, mjekë të trupave Ranger⁸, asistentë mjekësorë të Ranger-ëve, infermierë të Ranger-ëve dhe një kompani. Dakord. Kështu që, në javën e dytë, erdhën tek unë dhe më thanë: “Mirë, duhet të dërgojmë kaq njerëz në Maqedoni, dhe ata do të shpërndahen mes Maqedonisë dhe Shqipërisë.”

Po. Gjatë tranzicionit të misionit, njerëzit e mi tani po bënin diçka krejtësisht tjetër: po mblidhnin të dhëna nga të gjithë refugjatët, që më pas të përdoreshin në Hagë nga tribunali ndërkombëtar për krimet e luftës.

Ana Lisa Zureikat: Pra, ata po mblidhnin informacion nga refugjatët kosovarë.

Aiman K. Zureikat: Po.

Ana Lisa Zureikat: Që të raportonin të gjitha krimet e luftës që ishin kryer nga serbët.

Aiman K. Zureikat: Po, saktë. Ne ishim ata që mblidhnim të dhënat dhe bënim intervistat. Dhe unë isha shumë krenar për këtë. Djemtë e mi bënë një punë të shkëlqyer.

Dhe tani kisha këto dy operacione, dhe ende kisha edhe Misionin Diplomatik të Vëzhgimit në Kosovë. Pas tre javësh në Vienë, dua të them, vërtet nuk e shijova qëndrimin tim në Vienë, sepse duhej të shkoja disa herë në bankë për të tërhequr para në dorë. Nuk e shijova fare, sepse sa herë dilja nga dhoma ose doja të bëja diçka, të gjithë njerëzit e mi donin të dinin se ç'po ndodhte. Po u jepja informime dy herë në ditë, në mëngjes dhe në mbrëmje, por nuk mjaftonte. Dhe nuk kisha shumë të dhëna. Më dhanë rreth dy ditë kohë për t'i përgatitur njerëzit e mi.

⁸ Njësi elitare e Ushtrisë së Shteteve të Bashkuara, e specializuar në operacione të vështira dhe detyra të rrezikshme në terren. Termi “Ranger” zakonisht nuk përkthehet, sepse i referohet një formacioni specifik ushtarak amerikan.

Kështu që shkova te dyqani më i afërt i pajisjeve për jashtë, sepse ne u larguam prej andej vetëm me një çantë të vogël. Kisha vetëm një palë rroba rezervë, sepse po mbaja një çantë metalike. Humba gjithçka. Kështu që i çova njerëzit e mi në atë dyqan dhe shpenzuam rreth 5,000 dollarë për pajisje moti të ftohtë, thesë gjumi dhe gjëra të tjera të ngjashme. Pastaj u dhashë secilit rreth 500 dollarë për të blerë rroba të zakonshme. Ata hynë në terren për të kryer misionin me OSBE-në, për të mbledhur të dhëna për gjykatën e krimeve të luftës.

U ktheva në Maqedoni dhe te Departamenti i Shtetit për Misionin Diplomatik të Vëzhgimit. Ende kishim personel. Kështu që gjetëm një vend në Ohër, një manastir që kishte edhe hotel. E morëm me qira gjithë hotelin, e morëm nën kontroll dhe ngritëm atje operacionet tona.

Dhe pastaj, sapo mbaroi lufta, të gjitha këto operacione u shndërruan në diçka më afër strukturës ushtarake. Nuk kishim më kërkesa ushtarake, sepse tani do të hynte KFOR-i, i cili do të ishte përgjegjës për gjithçka ushtarake. Megjithatë, ne u bëmë pjesë e sistemit të ri. Personeli im u integrua në Kombet e Bashkuara, duke shërbyer si CIVPOL⁹. Kështu që misioni im u shndërrua nga operacione ushtarake, policore dhe mbledhje inteligjence, në mbështetje të oficerëve amerikanë të policisë në Kosovë. Po. Nga ana operacionale ata kontrolloheshin nga Kombet e Bashkuara; nga ana administrative, dhe nëse duhej të pushoja dikë nga puna për arsye të justifikuara, kjo kontrollohej prej meje.

Ana Lisa Zureikat: Tani, kur thua të pushoja, çfarë do të thotë? T'i eliminoja?

Aiman K. Zureikat: Të pushoja nga puna, të pushoja. Po. Sepse, a din, nëse bën diçka që e turpëron vendin tënd ose diçka që konsiderohet e paligjshme apo imorale, ti po njollos emrin e vendit tënd. Sigurisht. Je atje për ta përfaqësuar vendin tënd me dinjitet. Dhe nëse bën diçka të papërshtatshme ose kundër moralit, kishte gjëra që duhej t'i bënim. Atëherë unë isha personi që duhej të shihje. Isha përgjegjës për t'u siguruar që i bënim gjërat si duhet. Po.

Kështu që oficerët tanë të parë të policisë erdhën në Maqedoni, dhe kishim sërish një avion 747, por këtë herë kishim armë, sepse ky ishte misioni i parë policor ku kërkohej që ne të mbanim armë.

Mora një puro të mirë kubane, kisha uniformat ushtarake BDU [Uniformë fushore ushtarake]. Në fakt, kisha vetëm pantallonat BDU dhe vura bluzën e gjelbër të brendshme. Po, dhe vura kapelen, kisha puron në gojë, dhe kishte një autokolonë amerikane, u futa mes tyre dhe vazhdova të ngisja makinën.

Ana Lisa Zureikat: Tani, në këto momente, a ndiheshe i sigurt?

Aiman K. Zureikat: Jo.

⁹ Shkurtim për "Civilian Police", policia civile e Kombeve të Bashkuara, e përbërë nga oficerë policie të ardhur nga vende të ndryshme për të ndihmuar në krijimin, trajnimin dhe mbështetjen e strukturave vendore të rendit pas konflikteve.

Ana Lisa Zureikat: Fare?

Aiman Zureikat: Nuk ndihesha i sigurt, por duhej të dukesh i sigurt. Prandaj po pija një puro. Kisha frikë, sepse nuk kisha askënd me vete. Ishte vetëm unë, dakord? Po çoja gjithë atë mall përtej kufijve ndërkombëtarë. Kështu që, po, kisha frikë. Kisha frikë, dhe më në fund, ai tipi im nga Ambasada e SHBA-së doli në kufi, por nuk më tha asgjë. Thjesht kaloi kufirin me makinën e tij, dhe unë u futa pas tij dhe kalova kufirin edhe unë. Ai kishte targa diplomatike. Unë nuk kisha asnjë lloj targash, kisha një mjet të improvizuar me shenjën e KFOR-it. Isha i tmerruar, dakord? Por, po, ia dola. Dhe pastaj arritëm të mbështesim operacionet e CIVPOL-it amerikan.

Filluam të sillnim njerëzit brenda, dakord? Dhe ishte qesharake, sepse në atë kohë gjithçka ishte e sigurt, e sigurt edhe nga ana kulturore, dakord? Por disa nga policët tanë e bënë dramë. Njëri prej tyre erdhi dhe dy ditë më vonë doli një artikull në gazetë ku thuhej se sapo kishte zbritur nga avioni, njerëzit u kishin shtënë me armë dhe kishte bomba gjithandej. Dhe kjo ishte, e di, në thelb një gënjeshtëri. E di ç'duhej të bëja? Duhej ta merrja atë njeri dhe ta dërgoja në shtëpi, dakord? Sepse gënjeu. Po. Ai po gënjente.

Sidoqoftë, e nisëm operacionin. Kishim rreth 600 oficerë policie atje. Më vonë, programi u zgjerua dhe sollëm edhe oficerë policie që kishin shërbyer në Serbi. Të gjithë ishin nën përgjegjësinë time, dakord? Operacionet atje drejtoheshin nga OKB-ja dhe ishin aty për sigurinë dhe mbrojtjen e personelit lokal, por një pjesë e atyre njerëzve shkonin edhe në akademinë e policisë, ku filluan t'u mësonin forcave të policisë së Kosovës, duke i përgatitur që të merrnin vetë kontrollin, dakord?

Në të njëjtën kohë që po ndodhnin të gjitha këto, kishim edhe operacione të tjera ku sillnim pajisje e furnizime për të ndihmuar forcën policore të Kosovës, dakord? Sollëm gjithfarë gjërash. Dhuruam gjithfarë pajisjesh vetëm që t'i shërbenim misionit. Dhe unë kalova katër vjet atje, katër vjet të jetës sime në Kosovë, dhe udhëtova anembanë Kosovës, duke bërë *off-road*¹⁰ kudo nëpër Kosovë.

Unë dikur e njihja Kosovën si pëllëmbën e dorës, dakord? Është një vend i bukur. Shkova kudo, dhe gjëja e bukur ishte se ndihesha më i qetë dhe më në shtëpi në Kosovë sesa në vendet e tjera të ish-Jugosllavisë, sepse shqiptarët e Kosovës kishin shumë nga ajo kulturë me të cilën jam rritur edhe unë, apo jo? Dhe gjatë gjithë kohës kisha misionin tim, detyrat e mia të punës, por bëja edhe gjëra të tjera jashtë punës.

Ana Lisa Zureikat: A mund të të pyes diçka? Më fal që po të ndërpres, por the se Kosova të kujtoi disi vendin tënd, kulturën tënde. A të erdhi pothuajse si një tronditje kulturore kur e kuptove se kultura kosovare nuk është edhe aq larg nga kultura jote?

¹⁰ Vozitje jashtë rrugëve të asfaltuara, zakonisht në terrene të vështira ose natyrore, si male, fusha apo shtigje të paasfaltuara.

Aiman K. Zureikat: Jo. Jo. Dhe arsyeja pse jo është sepse, kur u nisa nga Kroacia poshtë drejt Bosnjës, edhe boshnjakët kanë një pjesë të asaj kulture. Pra, përshtatjen fillestare e pata në Bosnje, ndaj nuk ishte ndonjë tronditje për mua. Dhe kur shkova edhe më në jug, ishte thjesht, a din, nga sa di për historinë dhe për atë që bëri Perandoria Osmane, e dija që një pjesë e asaj kulture që ndahet mes popujve arabë dhe atyre turq, janë të ngjashme në shumë mënyra.

E dija që disa prej atyre ndikimeve kishin prekur Bosnjën, prandaj e dija që do të ishin edhe në Kosovë. Kështu që nuk ishte ndonjë tronditje e madhe për mua, por ishte interesante. Dhe gjatë gjithë kohës sime në Kosovë, bëja gjëra që ishin jashtë detyrës sime. Dhe është diçka, a din, ndihesh i lidhur emocionalisht, por në të njëjtën kohë ndien se duhet të bësh diçka. Dhe unë dhe grupi im bënim gjëra për njerëzit vendas, kudo që mund të ndihmonim, ndihmonim.

Pra, ne krijuam lidhje, thuajse komunitete me njerëzit vendas, sepse ndjenim se ata meritonin më shumë sesa ajo që po u jepnin. Ne bënim gjëra kudo, dhuronim kohë, dhuronim gjëra, ndihmonim sa herë që mundnim. Kështu që, unë kam një lidhje shumë të fortë me Kosovën.

Ana Lisa Zureikat: Është shumë e bukur, është vërtet prekëse. Tash, desha të të pyes, edhe pse qytetarët panë gjëra të tmerrshme që askush nuk do duhej t'i shihte ndonjëherë, cilat janë disa nga ato momente që civilët nuk patën mundësi t'i shohin, por që ju duhej t'i shihnit dhe t'i përjetonit?

Aiman K. Zureikat: Gjatë luftës, kur ne po lëviznim anembanë Kosovës duke ndihmuar njerëzit. Vdekja dhe shkatërrimi që kishte ndodhur nëpër fshatra nga njësitë e ndryshme ushtarake, mjetet, numri i të vrarëve, gjëra që njerëzit nuk i panë. Shumica nuk u ekspozuan drejtpërdrejt ndaj tyre, por i dëgjonin, dakord?

Ana Lisa Zureikat: A mendoni se njerëzit i kanë trilluar shumë prej gjërave që u treguan të tjerëve për atë që ka ndodhur në të vërtetë?

Aiman K. Zureikat: A din, njerëzit kanë prirje të ekzagjerojnë. Megjithatë, shumë prej gjërave për të cilat flasin njerëzit, në fakt kanë ndodhur. Disa mund të mos kenë ndodhur saktësisht ashtu siç i tregojnë ata, por po, kanë ndodhur. Dua të them, ato gjërat që dëgjon, kur njerëzit merrnin plot kamionë me shqiptarë të Kosovës dhe ata humbnin përgjithmonë, dakord?

Mënyra se si serbët i kanë trajtuar njerëzit, sikur të ishin qytetarë të dorës së dytë apo kafshë. A din, mosrespektimi i tyre ndaj qenies njerëzore dhe mosrespektimi për shkak të kulturës apo fesë së tyre, ishte vërtet i trishtueshëm. Sepse ja ku qëndron problemi: në Kosovë kishe të krishterë dhe myslimanë, dakord? Pra, nuk kishte të bënte me fenë, kishte të bënte me pastrim etnik. Ata donin ta merrnin vendin. Donin të zhduknin krejt një popull që kishte qenë aty për shumë, shumë vite. Dhe

gjëja më e trishtueshme është që ata u përpoqën ta bënin këtë edhe ndaj njerëzve të tyre. Kjo duhet të thotë diçka për serbët.

Dua të them, ata u përpoqën të shuanin serbët boshnjakë, të cilët ishin sllavë. Herzegovinasit, sllavë. Donin të merrnin Kroacinë, sllavë. Donin të pushtonin gjithandej, njerëzit e tyre. Kjo të tregon sa të sëmurë janë në mendje dhe sa të trazuar emocionalisht, mënyra si rriten për të urrejtur, dakord? Dhe ka shumë urrejtje gjithandej, edhe në Kosovë. Por e di çfarë? Është një plagë shumë e vështirë për t'u shëruar. Fatkeqësisht, do të duhen breza, por duhet punuar nga të dyja palët.

A din, mendoj që si komb, ideologjia nuk duhet t'u imponohet njerëzve që e urrejnë ideologjinë. Sepse po të shikosh çfarë po ndodh në Kosovë dhe Serbi, ju keni biznese që kalojnë kufijtë, bëni tregti përtej vijave, dakord? Po, ka urrejtje, por gjithsesi po punoni bashkë. Por, në të njëjtën kohë, ka konflikt ndërsa po përpiqemi të punojmë bashkë.

Po, gjithmonë do të ketë konflikte për shkak të ideologjisë, dakord? Dhe problemi është se nuk mund të vendosësh gjithmonë dikë që ka qenë atje ushtarakisht në krye, sepse ai bart aq shumë urrejtje. Ka bërë shumë, ka parë shumë, saqë nuk po mendon për atë që është më e mira për situatën. Ai po mendon për njerëzit e vet në mënyrë ideologjike dhe jo në mënyrë të dhembshur. Dhembshuria nuk është e pranishme, dakord?

Edhe e kuptoj, mirë, ti nuk e di çfarë u kanë bërë njerëzve të mi. Po, e di. E kam parë në vendin tim. Kam parë urrejtje. Kam parë njerëz të vrarë për ideologji. Palestinezët u përpoqën ta çlironin Palestinën në Jordani duke shkaktuar një luftë civile në Jordani. Është e njëjta gjë si serbët që shkonin kundër njerëzve të vet. Po, dhe pastaj njerëzit habiten kur serbët iu kthyen kundër kosovarëve, por pak prej tyre e dinin që ata po bënin gjëra edhe më të këqija ndaj njerëzve të tyre.

Po, është... Pra, nëse do t'ua bësh këtë njerëzve të tu, kujt nuk do t'ia bësh? Aty hyn manipulimi, ideologjia ushtarake, ideologjia nacionaliste, dakord? Tani, ndoshta është zhvendosur nga etnike në fetare, ndoshta, ose ka të dyja bashkë, a din?

Ana Lisa Zureikat: Mm-hmm. Po. Tani, a mund t'ju pyes si përfundoi koha juaj në Kosovë?

Aiman K. Zureikat: Atëherë, ja çfarë ndodhi: misioni ndryshoi dhe personi që më kishte zëvendësuar në Bosnje u bë tani shefi im, sepse e morën Kosovën dhe e vunë nën kontrollin e tij operacional, dakord? Ai kishte rreth 200 oficerë policie, ndërsa unë rreth 600.

Ana Lisa Zureikat: Wow!

Aiman K. Zureikat: Kështu që ajo që bënë ishte të zhvendosnin shefin tim dhe të sillnin një person tjetër për të drejtuar Bosnjen. Ndërsa shefi im u transferua në Kosovë bashkë me mua, sepse ishte një

operacion më i madh. Biznesi u zgjerua dhe vendosëm të hapnim një zyrë në Singapor, për zhvillim biznesi. Dhe shefin tim në atë kohë e dërguan në Singapor, po?

Problemi im ishte se ata sollën një nënkryetar që realisht nuk më kishte shumë qejf. Ndërsa personi në Bosnje kishte punuar për mua dikur në Haiti, ishte një nga policët e mi. Ishin miq të mirë. Megjithatë, ata donin dikë me më shumë përvojë për të mbikëqyrur projektin. Kështu që sollën një kolonel në pension. Operacioni në Bosnje po zvogëlohej dhe unë ende po drejtoja projektin, por ky kolonel nuk më pëlqente fare. As unë nuk e pëlqeja atë.

Ne po përpiqeshim gjithashtu të zhvillonim biznes në Lindjen e Mesme. Kështu që nënkryetari im, i cili tani ishte bërë president i kompanisë, vendosi të më transferonte në Lindjen e Mesme. Në Kosovë isha menaxher programi. Ai më dërgoi në Lindjen e Mesme dhe u bëra Nënkryetar për zhvillimin e biznesit në fushën e teknologjisë së informacionit. Por ishte edhe një mënyrë për të më “strehuar” diku tjetër, sepse situata në Bagdad po nxehej shumë.

Ana Lisa Zureikat: Nga gjithçka që më ke treguar, kam vënë re një model: sa herë që situatat fillojnë të ndizen vërtet, ata gjithmonë të drejtohen ty për t’i ndihmuar, sepse e dinë që ke përvojë, di si ta analizosh situatën, çfarë duhet dhe çfarë nuk duhet bërë. A gaboj, Ki?

Aiman K. Zureikat: Jo. Një nga gjërat me të cilat më quanin në kompaninë time të vjetër ishte “mekaniku.” Dhe shumë herë, siç thashë, më dërguan në Angola. Arsyeja pse më dërguan atje ishte sepse po kishim probleme dhe unë ndihmova t’i rregulloja dhe t’i vija gjërat sërish në binarë. Por më dërguan përsëri në Bosnje dhe më ndihmuan në Sarajevë para se të shkoja në Afganistan, sepse po punoja gjithashtu për të rregulluar disa probleme në Bosnje.

Ata gjithmonë e dinin ku të drejtoheshin që punët të kryheshin, dhe të kryheshin siç duhet. Sepse një nga gjërat që më kanë mësuar babai dhe nëna ime është ndershmëria, besnikëria dhe puna e palodhur. Dhe në llojin e punës që bëja unë, më fal për shprehjen, nuk mund t’ia hedhësh me llafe. Nëse sheh gjëra, duhet t’i thuash. S’mund t’i lësh të kalojnë, sepse në një zonë lufte, nëse i lë gjërat të kalojnë, njerëzit vdesin.

Ana Lisa Zureikat: Pra, një gabim i vetëm...

Aiman K. Zureikat: Vazhdo.

Ana Lisa Zureikat: Mjafton një gabim i vetëm, apo jo?

Aiman K. Zureikat: Po. Nuk e di çfarë do të bëja nëse njerëzit do të vdisnin për fajin tim. Nuk mendoj se do të mund ta përballoja mendërisht dhe emocionalisht.

Ana Lisa Zureikat: Duke folur për anën mendore dhe emocionale, pas gjithçkaje që pe në luftë, si ishte të përshtateshe sërish me jetën tënde të zakonshme pasi pe ato që pe dhe bëre ato që duhej të bëje në Kosovë?

Aiman K. Zureikat: Nuk është e lehtë. Nuk mund të përshtatesh kurrë plotësisht. Demonët e tu janë gjithmonë me ty. Bëhesh i padurueshëm. Ndonjëherë është e vështirë ta kontrollosh veten. Nuk më pëlqejnë shumë gjëra që kam bërë në të kaluarën. Shtatë vitet e fundit kanë qenë shumë të vështira për mua. Unë... Është e vështirë. Është e rëndë. Çdo ditë çohem sepse dua të jem aty për fëmijët e mi. Por brenda, emocionalisht, ndihem sikur jam rrënuar. Është e vështirë, por kam ndjesinë se gjërat po përmirësohen.

Unë... ain, kam pasur miq vitet e fundit që nuk e përballuan dot presionin. Dhe... ata u çmendën dhe i dhanë fund jetës së tyre. Për mua, kjo është një sjellje frikacake. Është një akt frikakak. Besimi im fetar, ajo që besoj në zemër, është ajo që më pengon të bëj gjëra të pamenduara si ato. Por unë bëj gjëra. E dua atë që kam bërë. Jam krenar për të. Do të doja të isha ende në atë punë, por shëndeti. Dhe njerëzit mendojnë se jam shumë i vjetër për të bërë diçka. Por kjo është në ADN-në time, dhe unë e dua. Është e gdhendur brenda teje. Po.

Gjërat që kanë ndodhur në jetën time, do t'i ndaj me fëmijët e mi kur t'i shoh. Që kështu ata ta kuptojnë pak më mirë ADN-në time. Që të kuptojnë pse jam ashtu siç jam. Që të kuptojnë disa nga veprimet e mia. Mendërisht, emocionalisht, nuk është e lehtë të jem unë. Mbjaj gjërat brenda vetes, dhe kjo më shkaktoi operacionin në zemër. Unë jam armiku im më i madh. Në fakt, pres asgjë më pak se perfeksion nga vetja ime. Jam shumë i ashpër me veten.

Ana Lisa Zureikat: Po mendoja ta thoja... a ndihesh sikur je shumë i rreptë me veten?

Aiman K. Zureikat: Po, ashtu ndihem. Por njerëzit që më shohin nga jashtë, e vlerësojnë atë që kam bërë. Më duan si mik. Ndonjëherë nuk e dinë si të më marrin. U pëlqen sinqeriteti im, dhe, a din, kaq. Por jeta... është thjesht jetë.

Ana Lisa Zureikat: Mund të them një gjë. E di që kjo s'do të t'i shërojë plagët, sa do të doja të mundesha unë, ose një komb i tërë, t'i shëronte, dhe të falënderonte për gjithçka që ke bërë. Thjesht dije që po të mos ishte për ty dhe misionet që bëre për të na ndihmuar, sot nuk do të ishim askund. Ndoshta do të ishim ende pjesë e Serbisë. Dhe, në emër të kombit tim, të falënderojmë për shërbimin dhe gjithçka që ke bërë që të arrinim aty ku jemi sot si vend.

Aiman K. Zureikat: Eh, isha, ju lutem. Kosova është në zemrën time, ka qenë dhe do të jetë gjithmonë. Kam fëmijët e mi të mrekullueshëm atje. Kam pasur një jetë të bukur atje. Kam shumë miq të afërt, kam familje, kam kujtime të mira dhe miqësi të mira. Madje, një nga djemtë që ka punuar me mua gjatë gjithë misionëve në Kosovë është pensionuar dhe është vendosur në Kosovë. Ai është ende atje.

Ai është një ish-pjesëtar i Forcave Speciale. Por, sido që të jetë, po, shkova në Lindjen e Mesme dhe prej andej zhvillova disa projekte. Dhe në vitin 2003 fillova biseda të përditshme, ndërsa lufta në Bagdad ishte ende duke vazhduar. Duhej të shkoja në Katar, duhej të shkoja në Bagdad. Dhe ajo ishte një udhë shumë e rrezikshme, sepse kuvajtianët nuk donin të më jepnin vizë me hyrje-dalje të shumëfishtë. Dhe ajo u zgjidh vite më vonë, kur e kuptuam se cili kishte qenë problemi. Në fakt, ishte qesharake: shkova në Kuvajt një të premte dhe të shtunën isha prapë në Fort Worth, sepse kuvajtianët nuk më lejuan të hyja. U ktheva në të njëjtin avion me të cilin kisha ardhur, dhe arrita të shkoja në ndeshjen e futbollit të vajzës sime.

Po, kështu që shkova në Bagdad dhe mora një taksi nga Ammani i Jordanisë për në Bagdad, duke udhëtuar përmes Falluxhas dhe Ramadit, 12 orë, pa armë, vetëm unë dhe shoferi i taksisë. Dola nga Bagdadi një ditë para se të lindte vajza ime e madhe. Është e pabesueshme, e mrekullueshme. Dëgjo, Kosova ka shumë njerëz, trashëgimi që shkon mijëra vjet pas, kulturë që shkon qindra vjet pas.

Gjëja që mësova për shqiptarët e Kosovës është se janë punëtorë të palodhur, janë njerëz familjarë, familja ka shumë rëndësi për ta dhe janë kokëfortë. Pranimi i asaj që po ndodh në rajon është shumë i vështirë si për shqiptarët kokëfortë, ashtu edhe për serbët kokëfortë.

Duhet të fillojë tani, me këtë brez, të rriten fëmijë më të matur, që e kuptojnë jetën në një shoqëri globale, që kuptojnë se ajo që është në të shkuarën, mbetet në të shkuarën; ata duhet të shikojnë drejt së ardhmes, drejt një të ardhmeje më të ndritshme për vendin, për fëmijët, për botën. Luftërat që po zhvillohen sot janë vetëm humbje kohe dhe humbje jete.

Jam 63 vjeç dhe e kam kuptuar prej shumë kohësh që gjërat që bëjmë si shtete nuk janë gjithmonë për gjëra pozitive. Janë më shumë financiare, më shumë ekonomike, të krijuara për t'i bërë të pasurit edhe më të pasur, dhe, sipas meje, lidhen edhe me kontrollin e popullsisë. Është fatkeqësi që njerëzit përpiqen t'i vënë njerëzit kundër njëri-tjetrit. Kemi organizata, kemi njerëz si George Soros që nuk janë aty për të përmirësuar gjërat, por për të shkaktuar probleme, dhe është fatkeqësi. E di, ne të gjithë jemi fëmijë të Zotit. Në fund të ditës, rëndësi kanë dashuria, paqja dhe familja.

Ana Lisa Zureikat: Sigurisht. Tani, do të doja të të bëja një pyetje të fundit para se ta mbyllim. A do t'i bëje të gjitha sërish?

Aiman K. Zureikat: Nëse do të më jepnin një biletë avioni nesër, po.

Ana Lisa Zureikat: Më pëlqen kjo përgjigje.

Aiman K. Zureikat: Eh, do ta bëja. Le të të them: do të bëja gjithçka për t'i ndihmuar njerëzit, kudo dhe kurdo. Edhe sikur të shkoja thjesht si punëtor ndihme, do ta bëja. Ajo jetë më bëri më të ri, më bëri

të ndihesha gjallë. Njerëzit mendojnë se jam i çmendur. Nuk jam. Kam kaluar kohët më të mira të jetës sime duke punuar nëpër botë, duke ndihmuar njerëz, vende, dhe duke ndihmuar vendin tim të adoptuar në zbatimin e politikave që ishin krijuar për të përmirësuar situatën.

Nëse e lashë më mirë apo më keq, nuk e di. Janë vetë njerëzit e atij vendi ata që e gjykojnë këtë. Kosovaret janë gjykatësit e asaj që kam bërë. Ajo që kam bërë ishte thjesht puna ime, por Kosova ka zënë një vend shumë të veçantë në zemrën time. Njerëzit, miqtë që kam atje, miqësitë që krijova, janë gjithmonë këtu.

Ana Lisa Zureikat: Mund të them një gjë në emër të vendit tim: ti e përmirësove vendin tonë, dhe ne gjithmonë do të jemi thellësisht mirënjohës.

Aiman K. Zureikat: Faleminderit

Ana Lisa Zureikat: Doja të të thosha faleminderit për kohën tënde dhe që na e rrëfeve historinë tënde, perspektivën tënde mbi Luftën e Kosovës, si edhe jetën që të solli deri në momentin kur ndihmove vendin tonë ndërsa po shembej.

Aiman K. Zureikat: Tani po rindërtohet, dhe kjo është një gjë e mrekullueshme. Faleminderit.

Ana Lisa Zureikat: Faleminderit!